

Ytterligare ett franciskanhelgon är med i den yngre litanian, nämligen Klara av Assisi. Hon dog 1253 och kanoniserades två år senare. Hon dyrkades i Sverige under tiden närmast efter sin död, Senare föll dock hennes kult i glömska för att uppnå en ny blomstring vid medeltidens slut. Hennes frånvaro i A 97:s och hemsjömanualets litanior är således fullt i linje med utvecklingen. Fullkomligt på sin plats är också hennes närvaro i den sena A 36.

Hilding Johansson.

Recensionier.

Helmut Echiernach, Der Kommende. Die Offenbarung St Johannes' — für die Gegenwart ausgelegt. Gütersloh 1950. 186 sid.

Undertiteln — Johannes' uppenbarelse tolkad för nutiden — verkar inte särskilt lockande. Man väntar sig en alltför tillrättalagd omtolkning för modernt bruk. Men redan författarens inledning visar, att det här är fråga om någonting annat och mer än en from utläggning, som förtar konkretionen och udden i bibelordet. Hans exegetiska princip, som han medvetet anknyter till existentiellfilosofien, är, att man inför en text måste fråga: 'Vad har denna text att säga oss idag?' Detta låter alltför 'uppbyggligt', men vid närmare eftertanke visar det sig vara en riktig metod. Exegetik är inte arkeologi eller estetik utan utläggning av Guds eviga ord, som alltid bevarar sin aktualitet. Man kommer inte verkligen åt det tidshistoriska utan denna engagerat lyssnande inställning, liksom man inte förnimmar det aktuella budskapet utan kännedom om tids-historiska förhållanden. Men denna inlevelse i texten är möjlig endast i

Kyrkan, ty hon är platsen för en dialog mellan Gud och människa, som går genom hela historien.

Bibels sista bok är svaret på frågan om världshistoriens mening, som ligger i dess slut, vilket tillika är dess mål. Alla mänskliga försök att 'förutsättningslöst' yttra sig om världens framtid leda antingen till fullkomlig skepsis eller till tomma illusioner. 1800-talets framstegstro är framsprungen ur kristen ande, men den är förfalskad, sekulariserad kristendom. Utanför kristen tro finnes endast den radikala pessimismens väntan på alltings undergång, antingen såsom grekernas lära om världsbranden, såsom germanernas myt om gudaskymningen eller i form av den moderna naturvetenskapens förkunnelse om en ny istid till följd av universums kölddöd eller en våldsam kosmisk katastrof såsom den mänskliga historiens definitiva avslutning.

Det svar, som den förhårligade Kristus ger oss, skiljer sig lika mycket från den utomkristna världens pessimism som från framstegstrons optimism. Han förkunnar på en gång denna världens undergång — det är

sanningen i den utomkristna pessimismen — och Kristi ankomst och slutliga seger. Johannes' uppenbarelse talar om framtiden men därmed också om nutiden. Ty nutiden förstår man endast i ljuset från framtiden, och den kommande tidsåldern har redan brutit in i nutiden — i Kyrkan. Hur förf. sedan i detalj utför denna tolkningsprincip skall icke här utförligare behandlas. Endast några stickprov må lämnas. Redan rubriceringen av de olika huvuddelarna i Apokalypsen är talande; I. Der Weckruf, kap. 1—3; II. Der Sinn der Kirchengeschichte, kap. 4—9; III. Der Endkampf zwischen Kirche und Welt, kap. 10—20; 10; IV. Der Ausblick, kap. 20: 11—22: 21.

Behandlingen av sändebreven till de sju församlingarna kännetecknas av en friskhet, som gör de olika situationerna omedelbart aktuella. Efesus' församling är typen för den konventionella, korrekta men förstelnade kristendomen. Satans synagoga i Smyrna kan vara en riktning, som objektivt har rätt men saknar kärlek. Liksom den sanna Kyrkans kriterium är en förening av sann tro och kärlek, så kännetecknas Satans synagoga framför allt av tro utan kärlek. Pergamus' församling anfäktas av frestelsen till anpassning efter massan, men hjälpen finns i det fördolda mannat, d. v. s. nattvarden, och i den namnförsedda vita stenen, vilken syftar på dopet. Tyatira representerar heresiens underminering av en kyrka inifrån, till dess kätteriet demaskerar sig självt såsom den autonoma människans uppror mot Gud. Sardes är den sovande, Laodicea den dömda — men ännu icke fördömda — kyrkan, medan Filadelfia är den saliga församlingen, luttrad genom trofast uthärdade prövningar och stående på gränsen till den eviga världen.

Problemet om det tusenåriga riket (kap. 20: 1—10) löser förf. med den dialektisk-kyrkliga syn, som är honom egen. Både den apokalyptiska och den kyrkohistoriska tolkningen har sitt mått av sanning, men ingendera är tillfyllest, ehuru förf. mest lutar åt den kyrkliga. Felet är, om man gör Kyrkan till en i sig själv vilande, självbelåten storhet. Om däremot Kyrkan såsom i NT får vara det kommande gudsricket, som är mitt ibland oss men ändå alltid förblir ogripbart, så är tusenårsriket helt enkelt Kyrkans epok i historien, vilken avslutas av det stora avfallens tid med världsmakternas angrepp. I Kyrkan sker den första uppståndelsen genom dopet. Inom hennes sfär härskar Kristus i sitt fridsrike. Den fulländade Kyrkan, som är evig, döljer sig bakom förlåten, men i gudstjänsten blir skiljeväggen helt tunn och i sakramentsfirningen bryter det eviga in i tiden. Här kommer Kristus.

Boken är fascinerande och upplåter för läsaren mycket av hemligheterna i Johannes' uppenbarelse. Den är nyttig som studiebok och samtidigt till uppbyggelse i ordets bästa mening. Den är en from och lärd mans meditation i Kyrkan över Bibelns sista och kanske mest strålande bok. Den är ett lysande prov på kyrklig exeges även om man, naturligtvis, måste göra ett och annat frågetecken. Ett sådant är: vad blir till sist skillnaden mellan det tusenåriga riket, den eviga Kyrkan och den i historien kämpande Kyrkan?
G. A. Danell.

*Psaltaren, tonsatt av Ilmari Krohn.
Suomen Luterilainen Evankelium-
iyhdistys. Tammerfors 1950.*

Den mer än 80-åriga finländske musikprofessorn Ilmari Krohn är känd

som framstående musikteoretiker och Sibelius-kommentator. Han har dessutom gjort stora insatser på den andliga musikens område genom att utgiva koralbearbetningar och kyrkliga kompositioner. Nu föreligger hans ålderdoms storverk i fullbordat skick — samtliga Psaltarens 150 psalmer tonsatta. Utgivandet har påbörjats, och första häftet, omfattande psalmerna 1—6, har utsänts. — Beträffande tonsättarens intentioner må följande uttalande av honom själv citeras: »Här föreliggande utgåva av psalmerna syftar mot en delvis självständig lösning av de problem, som möta vid psaltarpсалmernas praktiska användning: den grundar sig visserligen på den traditionella s. k. gregorianska melodiken, men denna har utvecklats i enlighet med nutida konstuppfattning och å andra sidan återfått sina ursprungliga av bruket stadfästa uttrycksvärden». Kompositören har alltså valt den vägen att omforma de gregorianska stilelementen till ett personligt färgat tonspråk, som dock är buret av inlevelsen i kyrkans klassiska musik. Han avstår från att använda psalmtönrerna men ansluter sig nära till kyrkotonarternas metodik. Framförandet är avsett att ske responsorialt mellan liturg och församling. Sångstämman är rytmiskt fri och förefaller för en icke språkkunnig väl följa texten. I varje psalm återkomma antifoner, som också finnas harmoniserade för blandad kör. I övrigt är församlingens liksom liturgens partier åtföljda av beledsagande orgelsats. Den senare är relativt självständigt behandlad och uppvisar på enstaka punkter en (i detta sammanhang) överraskande djärv harmonisering, som vittnar om tonsättarens säregna begåvning på detta område men som kanhända i någon mån bryter mot stilen i övrigt (septimor, överstigande kvinter etc.) — Man har

anledning beklaga, att dessa kompositioner icke ha utgivits med svensk text samtidigt som finsk, så att Krohns intressanta och imponerande verk kunnat prövas också i Sverige.

Inge Löfström.

Roosval, J., Gotländsk Vitriarius, Generalstabens litografiska anstalts förlag, Stockholm, 224 textsidor, 186 illustrationer, 27 färgplanscher i ljustryck, häft. kr. 60:—.

Professor Johnny Roosval, den svenska kyrkliga konsthistoriens grand old man, har genom den långa rad av böcker och arbeten, han utgivit, tecknat bilden av den svenska medeltidskyrkan och hennes konstnärliga utsmyckning på ett sällsynt levande och fängslande sätt. Sida vid sida med den konsthistoriska exaktheten i bedömningen framstår i hans skrifter den varma kärleken till det budskap, för vilket kyrkokonsten allena är ett språkrör. Johnny Roosval har bättre än de flesta konsthistoriker lyckats framställa sin vetenskap på ett sådant sätt, att det religiösa budskapet ständigt lyser igenom och kommer till sin fulla rätt.

När man tar del av 70-åringens nyutkomna monumentalverk om de gotländska glasmålningarna, fascineras man inte bara utav den oändliga möda, som ligger bakom detta arbete, utan också och icke minst utav den fantastiska lärdom, författaren besitter i medeltida teologi och tänkande. Gotländsk Vitriarius, vårt första stora arbete om vårt lands medeltida glasmåleri, omspanner inte bara det rent konsthistoriska, utan erbjuder också en gruppering av materialet ur ikonografisk synpunkt, där stoffet ordnats i fem huvudavdelningar: Kristi barn-

domshistoria, Kristi offentliga liv, Kristi lidande och uppståndelse, Kristi anlete samt Maria, änglar och helgon i representationsbilder. Det är med verklig glädje, som en teolog tar del av Roosvals tolkningar och beskrivningar av de bibliska scenerna. Man överväldigas gång efter annan av den kärlek, som författaren hyser till de bibliska berättelserna och den förtrogenhet med Bibelns värld, han besitter.

I arbetets inledningskapitel behandlas glasmålningarnas omistlighet, och sedan får man i de följande kapitlen en översikt av glasmåleriet under de stilhistoriska epoker, som under 1200- och 1300-talen avlösa varandra. Härpå följer den redan nämnda genomgången av framställningarna. Författaren går igenom motiv efter motiv och placerar in de skilda kyrkornas glasmålningar i denna serie. Man får på så sätt en mycket god bild av hur en kyrka med fullständigt bevarad uppsättning av glasmålningen har tett sig. Efter den ikonografiska genomgången följer en översikt av ramverk, ornament och färg hos de fem stilar, som författaren iakttagit. I nästa avsnitt, konstnårsregistret, presenterar författaren ett tjugotal vitriarier, vilka han — liksom tidigare beträffande stenmästarna — försett med träffande pseudonymer. Man är författaren tacksam, att han utarbetat ett ikonografiskt register och ett geografiskt.

För en läsare, som icke besitter vare sig konsthistoriska eller ikonografiska kunskaper, ligger arbetets omedelbara tillgänglighet och njutbarhet i de rikhaltiga bilderna. Framför allt äro färgplanschernna förmedlare av så mycken skönhet och rikeedom, att boken enbart för deras skull är värd sitt pris. Glasmålningarna har ju i motsats till de medeltida kalkmålning-

arna behållit sina ursprungliga färger, och den färgsymfoni, som från dessa strålar emot betraktaren, hör till de mest fantastiska skönhetsupplevelser, man kan göra. Boken kan ur denna synpunkt mycket varmt rekommenderas som presentbok.

Gotländsk Vitriarius är en värdefull gåva, och tacksamheten mot Johnny Roosval för detta jättearbete borde vara mycket stor. För var och en älskare av medeltidens kyrkokonst är denna bok fullkomligt omistlig. Den fyller en lucka i litteraturen, och den öppnar rika perspektiv.

Benzt I. Kilström.

Thure Hastrup, Vore gamle Kirker. 2. Gyldenalske Boghandel København 1950. Kr. 6:50.

Rektorn vid Esbjergs Latinskole, Thure Hastrup, är inte bara klassisk filolog utan också skicklig konsthistoriker och bl. a. författare till ovan nämnda 120-sidiga handbok om danska kyrkor. För den, som vill skaffa sig en modern, kortfattad skildring i det rika ämnet kan Hastrups bok livligt anbefallas. Stoffet är skickligt avvägt, och varje periods representanter äro åskådligt framställda. Som sig bör är det mesta utrymmet ägnat den romanska konsten, eftersom 93 % av Danmarks medeltidskyrkor tillkommo före 1250. Kortfattade orienteringar ges också beträffande teknik, vilket ökar bokens användbarhet. Någon enstaka gång kan man kanske ha något avvikande mening än författaren, t. ex. beträffande kalkmåleriernas teknik, som icke är fresko utan secco (även i romansk tid). Den nya tiden är till den grad summariskt behandlad att av huvudstadens många nya kyrkor är bara Grundtvigs mindekirke nämnd.

Benzt Cnattingius.

*Sigwart Werner, Danske Kirker.
J. H. Schultz Forlag, 2. Opl.
Kjb. 1950.*

Den skicklige fotografen Sigwart Werners bilderbok av danska kyrkor har redan upplevt 2 upplagor, och det är den verkligen värd. Att bläddra i hans bok med de utsökta fotografierna är både stimulerande och intresseväckande. Danmarks mest typiska kulturuttryck träder emot en i sin rikedom och egenartade tjusning. Intet land i världen äger en sådan skatt av medeltidshelgedomar. Och få länder, England undantaget, har bevarat dem och deras omgivning så omsorgsfullt. De själländska byggnaderna av frådsten, de jylländska av finbuggen granit eller rhensk tuff, Lolland-Falsters nätta tegelstenskyrkor, de bornholmska rundkyrkorna och Gre-naabygdens kritstenskyrkor markera alla sin egenart i landskapet. Till denna bild av små fina sockenkyrkor kommer de ståtliga katedralerna och stadskyrkorna, Roskildes väldiga tegeldom, Ringsteds och Sorös romanska monumentalbyggnader, S. Knuds, Ribe, Haderslevs och Aarhusdomernas spensliga gotik. Till varje bild finns en kort förklarande text, ytterligt knapp, men desto mera koncentrerad och korrekt. För dessa bildtexter liksom för en inledning svarar dr. phil. Jan Steenberg. Särskilt är inledningen mönstergill som introduktion till studiet av bilderna. För en vän av kyrkokonst finns knappt något verk, som kan bereda läsaren och betraktaren större glädje.

Bengt Cnattingius.

Erik Petzäll, Fristads kyrka. Författares Förlag. Borås 1950.

Till hundraårsdagen av Fristads kyrkas nya byggnad i Skara stift ut-

gavs en liten minnesskrift av församlingens kyrkoherde. Den är värd att ihågkommas som en mönstergill framställning av en kyrkobyggnadsfråga under empiren. Sådana faktorer som befolkningsförhållanden och ekonomi ha uppmärksamats och dessutom har byggnadsärendets behandling hos myndigheterna kunnat följas. Man får veta bl. a. hur det gick till när byggmästare P. Petterssons av K. Majjt underkända förslag kom till utförande. Petzälls skildring av byggnadshistorien innehåller också flera andra märkliga uppgifter, som gör denna skrift värdefull.

Bengt Cnattingius.

Benjamin Lidholm, Medelplana och Västerplana kyrkor. Lidköping. Förf. förlag. 1950.

De båda Kinnekullekyrkorna ha fått en utförlig och intresseväckande skildrare i B. Lidholm. Medelplana empirkyrka byggd 1823—24 fick ersätta en sedermera tillbyggd medeltidskyrka, vars dyrbaraste minnesmärke är det Aurellerska epitafiet. Det bör påpekas, att namnet Fr. S. Silfverstolpe på ritningen anger godkännandet i överintendentsämbetet, inte arkitekten, som förf. menar. Västerplana kyrka från 1737 är en av bygdens sevärdheter mest tack vare takmålningarna av Olof Collander (1729) och Johan Liedgren (1737) i den kända Leckösti-len. Det vackra krucifixet kan icke dateras så tidigt som till 1200-talet, som förf. menar, utan tidigast till 1300-talets senare hälft. Efter ingående beskrivning av kyrkan och dess inventarier följer en skildring av prästgården samt axplock ur sockenstämmoprotokoll. Boken är läsvärd även utanför hembygdens gränser.

Bengt Cnattingius.

Körmusik: *Gunnemar Carlstedt:* »O Jesu Krist, dig till oss vänd», *Carl Nielsen:* »Förunderligt och märkligt» och »Guds änglar i höjd». *Chr. Nilsson:* »Given åt Herren», *Jacob Nyvall:* »Kom låt oss Herren lova», *Daniel Olsson:* »Konung hög, av Davids stam», »Helge Ande hjärtats nöje», »I himmelen sjunger». — *Vald. Söderholm:* »När julagsmorgon glimmar», »I denna ljåva sommartid». *Hugo Hammarström:* »På Marie Bebådelse-dag». *Sune Sundberg (arr.):* »Fröjda dig, o kristenhet». *Pa estrina:* »Sicut cervus», *Vittoria:* »Domine, non sum dignus». *Gottfrid Berg:* »Madrigaler och körvisor». »Sicut cervus» är utgiven av Sveriges Körförbund. Alla övriga av Nord Musikförlaget.

Henry Weman: »Utan bröllopskläder» (N. M.) *Gustaf Aulén:* »Nu gläd dig min ande, i Herren» (Diak.)

Orgelmusik: *Albert Runbäck:* *Offertoriepreludier* (N. M.)

Gunnemar Carlstedt, ung organist i Vinmerby, debuterar som tonsättare av kyrkomusik med ett stycke för fyrst. bl. kör, »O Jesu Krist, dig till oss vänd» med ansluten doxologi (psalmens 4:de vers). Beroendet av goda förebilder, framför allt av Gottfrid Berg, för vilken Carlstedt studerat, är otvetydigt. Lika tydligt förnimbar är emellertid en strävan efter att åstadkomma god och schablonfri kyrkomusik. Han önskas god framgång på den inslagna vägen, samt fantasi och vishet att inte alltför mycket fastna i den »kyrkliga normalstil», i vilken en god del av vår samtida svenska kyrkomusik gärna vill stelna. Han första tryckta komposition är

väl värd att förmedlas till menigheterna.

Två av Carl Niensens »Salmer og aandelige Sange» har utgivits i särtryck ur »De ungas hymnarium»: »Förunderligt och märkligt» och »Guds änglar i höjd». Båda sångerna har denna enkla och betagande skönhet som är välkänd från Niensens produktion i det lilla formatet, och även om mästaren av Thomas Laub ej ansågs vara »barn i huset» i kyrkomusikaliskt hänseende, så torde dessa enkla och friska sånger fylla en stor uppgift i våra gudstjänster. (I detta sammanhang kan påminnas om den intressanta beskrivningen över Laubs och Niensens samarbete på folkvisans och den andliga sångens område som utomordentligt refereras i Meyers och Schandorf — Petersens Nielsen-bibliografi, del II.)

»Given åt Herren», motett för tack-sägelsedagen av Chr. Nilsson är ett lätt utförbart stycke, men musikaliskt skäligen ointressant. Det samma måste tyvärr sägas om »Kom, låt oss Herren lova», en tempelsång för bl. kör och orgel av Jacob Nyvall, som i sin patent-ståtlighet gör ett rätt tvi-velaktigt intryck.

Tre nya hymner av Daniel Olson föreligger: »Konung hög, av Davids stam» (för Trettondagen), »Helge Ande, hjärtats nöje» (Pingst) och »I himmelen sjunger» (Allhelgonadagen). Man noterar en ivrigare strävan att anpassa rytmiska tyngdpunkter efter textens. Tonsättaren förefaller ha lyckats bäst i den förstnämnda hymnen, vilken gärna rekommenderas. Sopranstämman i »Helge Ande, hjärtats nöje» verkar litet slapp i linjen, men f. ö. torde de flesta körer kunna få användning för Daniel Olsons nya hymner.

Damkörerna kunna utöka sin repertoar med två trest. sättningar av

Vald. Söderholm: »När juldagsmorgon glimmar» och »I denna ljuva sommartid». »På Marie Bebådelsedag» heter en enkel och melodiös tres. nykomposition av Hugo Hammarström.

Fem av de vanligaste julsångerna ha samlats till ett häfte benämndt »Fröjda dig, o kristenhet». De äro arrangerade för kör och skolorkester av Sune Sundberg. Arrangören avser tydligen att sångerna även skall kunna utföras tillsammans. Detta att döma av förspelen och de avslutande fyra takterna, som dock skänka en fullkomligt omotiverad operettkaraktär som sista intryck.

Av nytugivningar av gamla mästare anmäles denna gång Palestrinas berömda motett »Sicut cervus», utgiven i latinskt original. Det räcker väl att säga, att stycket av många anses höra till det skönaste som mästaren skrivit. Lätt att utföra är det inte, men vid dess inövande under en bildad och kunnig ledare bör de flesta körer ha väsentliga saker att lära sig om körteknik, musikalisk formgivning och många andra sköna ting. Som förstudie till »Sicut cervus» kan lämpligen utväljas en komposition av Palestrinas spanske lärlunge Tomas Ludovico Vittoria »Domine, non sum dignus», utgiven med latinsk och svensk text och bearbetad av Gudrun Zethelius. Den underbara kompositionen är särskilt lämplig för nattvardsgudstjänster.

Till Rikskyrkosångshögtiden i Uppsala hade Henry Weman komponerat en »Biblisk scen för bassolo och orgel». Kompositionen, som givits namnet »Utan bröllopskläder», har texten Matt. 22: 1—14, gestaltad för bassolo och orgel och omgiven av de båda psalmverserna för unison och blandad kör ad. lib. De linderotska stroferna ha givits en musik, som kan påminna om något slags arkaise-

rande dalakoralstil. Evangelietexten — baspartiet är dramatiskt utformat i en måttfullt »modern» stil och försatt med en målerisk orgel-sats. Att komma med ett värdeomdöme är för anmälaren rätt vanskligt. Nog finns det ställen som musikaliskt verkar mindre övertygande, men när stycket gives ett så gott framförande som var fallet i Uppsala, så uppenbarar det ändå goda förtjänster. De avslutande takterna t. ex. äro, i anmälares tycke, mycket vacker musik. Kompositionen gavs en mycket blandad kritik i pressen. Att det mottogs så odiskutabelt negativt utav en av stockholmskritikerna har jag emellertid litet svårt att förstå.

Einar Billings vackra psalm »Nu gläd dig, min ande, i Herran» har försetts med en ny melodi av biskop Gustaf Aulén, som anslår en ljusare tonart (F-dur) än den gamla sköna, mollstämda folkmelodien i koralboken. Vilken av de två melodierna som definitivt kommer att växa ihop med de vackra orden är väl vanskligt att förutsäga.

Nathan Söderbloms »I denna ljuva sommartid» har utkommit i särtryck i koralbokens sättning.

Av nytugiven orgelmusik föreligger en ny samling koralpreludier av Albert Runbäck: »Offertoriepreludier». I stilen skiljer de sig inte från Runbäcks tidigare, välgjorda arbeten i samma genre. Dock torde det snart finnas tillräckligt med preludiesamlingar. Tänkbart är det nämligen att en frestande röst framträder, så sagande till organister och studerande: »Nu behöver ni inte mera lära er att komponera preludier och att improvisera på orgeln. Allt finns ju att köpa på Nordiska Musikförlaget». Resultat: kyrkomusikalisk indolens.

»Att sjunga i blandad kör» är en konst, som man på sina håll har haft

en något för litet kännedom om och respekt för. Det torde vara riktigt att påstå, att arbetet på den bl. körsångens renässans, till stor del, har legat i händerna på de ambitiösa kyrkokörerna. Detta gäller utvecklandet av såväl sinnet för vad som är värdefull körmusik som av själva körtekniken, sättet att sjunga i bl. kör. Återupptäckandet i större skala av renässansens madrigal och profana körvisa kan nog mer eller mindre anses vara en följd av kyrkosångsrörelsens odlande av den gamla klassiska vokala kyrkomusiken. Vad den profana körmusiken beträffar, så är härvidlag den allmänna återupptäckten av gamla skönhetsvärden en lika glädjande företeelse som motsvarande förhållande inom kyrkomusiken. — I hös-

tas utkom en utomordentlig samling körmusik av gamla fina märken. Samlingen är redigerad av Gottfrid Berg, vars utgivararbete spelat en den största roll i nyssnämnda renässanssträvanden i såväl sacrala som profana sammanhang. Berg har ett osvikligt säkert sinne för vilka körpartiturer som klingar bra och som kan komma att bli praktiskt användbara. Tänk på samlingen »Sacre cantiones», vars samtliga nummer är utomordentligt lämpliga för instudering och praktiskt bruk i gudstjänsten. »Madrigaler och körvisor från 16-de och 17-de århundradena» kan betraktas som en profan pendang till »Sacre cantiones» och är på sitt sätt lika värdefull i konstnärligt och praktiskt avseende.

Lars Edlund.

Meddelande.

Rättelse. På grund av en icke införd korrekturändring kom en felaktig uppgift att bli tryckt i min artikel Kalkens tillbehör i nr 1. I denna står, att korporalet i mitten skall vara försedd med ett större kors. Rätteligen skall det större korset finnas mitt på korporalets framsida och alltså mitt emellan två av hörnkorsen.

(Framsidan av korporalet är den sida av duken, som ligger kant i kant med altarskivans ytterkant). Vidare uppgav jag i min artikel, att kalken vid prästens ankomst till altaret skulle ställas till höger, till dess att korporalet utbretts. Rätteligen skall kalken ställas till vänster.

B. I. Kilström.